

גשם ה' אל עולם!

שאלות שנשאלו מלפני הדרת יקרת מעלת גדולת קדושת מורנו ורבינו פרשנו ורכבנו קדוש יוצרנו עטרת חכמי גליותינו אדונינו אברהם הרב הגדול הנגיד הקדוש יחיד הדור ופלאו מנורח שמש עד מצואו מנוחתו כבוד בן אדונינו גאוינו צהיר אל המגיה השכנו מאיר עיני גליותינו משה איש האלהים נביא החכמות בעל הגבורות והמזמות עליו השלום.

ורדה מן שכיב יעריף בניאל הבבלי צמנאה קושיות חצלת לה עלי לא חבור משנה תורה מע כתאב מנה צחבחהא פגאובה אל רב רבינו אברהם עלי כתאבה וחל משכלאחה ופסק מעאריצאחה ורהה נסבה אל כתאב קאל ז"ל.

משכיל על דבר ימצא ממערב וממוצא וסוקד על דלתות חכמה מגורה גברה ומכלי קרב שפרה לגום שמה לעזרה ומפנינים יקרה וממאורות מאירה ומענש השמים טהורה ומכפרת משעירה למעקלי הישרה ותומכת כבוד ועטרה לבני חצורה ברורה על שלחנה סדורה וצאהגתה קשורה וצחצחיה מעורה ומשנתה נעורה וידיה מאהבת תבל נעורה וממעדניה חסירה וסוקדהמעל עלומיה לבארה פעמים בארוכה ופעמים בקצרה המה בני אלים' וראשי חיילים יושבי על מדין ויודעי דת ודין הדולים מעמקי מים אדירים חפני נוטה שפיריים לדון בכללות ופרטות ומדין דלים להטות ולגלות סתרי למדין ומלמדין ושני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ולהסיר חתולות בחמורות וקלוח ולסקל מסלות בסדרי נחלות ושני דייני גזילות וסלסול אחת עשרה מעלות בקדש ככללות ולהתיר מנעולות כמה הגד נגללות וחוזרות חלילות ולחזק נחלות באיסורין על איסורין חלות וזדין לאו שזכללות וצחילוק מעלות שנים עשר מזלות בסוד הקציעות ככללות וצפלאי אחת עשרה כפולות כצוצר על סלסלות ולתנות ולשנות חכמות ספונות ולהפריש בין הקש לשונות ובין למדין מענינות לפונות כרחלים כבינות ולהשקיט שאונות אנשי הכזכות בדיני שוגגות וזדונות וסדרי קרבנות חכמות שרותיה האם תמאנה למימיה ולטלי רביציה ותרעבנה למעדניה ומסך ייכה ותכלינה הנפשות לחצרותיה ודזוריה אף היא תשיב אמריה עושו לדביר הגביר שר הנדיבים מזיל הרביצים מענני שפתות ערבים ומשביע רעבים מלחמי תודות קרבים ומזיל עלובים מסלונים וסרבים ומכבה שביצים מקרבים נרבים פניהם פני להבים והמה בכחובים מקל תפארה ומשוח מלחמתה ופותח פתח ומגיש מנחת חבתה משמנה ומסלחה לפני י"י צעתה נצר מטעה וחוחם אזרועה חכם חרשים ונבון לחשים ומגביר חלשים עץ חכמתו מצבר חדשים ולבקרים חדשים ראש הטישים ולו שם צלשים כבוד גדולה קדושת חמינו אדירנו מרנו ורבינו אברהם החכם האדיר דגל הרבנים שומר המונים יפטר הענינים אב המונים ינצרו משבח שלונים ויארך ימים בשמחות וששונים בן כבוד גדולת קדושת מורנו ורבינו פרשנו ורכבנו גיה עפעפינו אדונינו משה הרב הגדול המעוז המגדל אות. הזמן ופלאו מנורח שמש עד מצואו כפיר התושיה המסלסל תרומיה הנמצא כמים צביה מנוחתו כבוד וצד טוב אותו יצוד ישא שלום מלפני אל אלהי הרוחות מחלק ארוחות אל עמים ומשפחות מקבץ נכוחות השת חכמה צעוחות אשר אזניו קשורות ועיניו פקוחות לשמיע שיחות דוברי נכוחות ומחיות תחת כסאו תמיד שוחחות ורון ורוממות מקדישות ומשפחות

ומשכחות ותאודדנה הנפשות לפורחות ומאופנים ואלפי שנאים לעומתם מכוונים בחניות חונים
 ובהנשאת נענים וצדק שם כבודו עונים ועל משמרותיהם משתנים ערב וצוקר משתנים ומחמשה
 קנינים צבולמו נכונים וצארץ נראו הנכנים ומצדק עינים מאירה עומדת לעד טהורה מפנינים
 יקרה צושה החמה והלבנה חפרה תומכה מאושרה מסלסליה מאושרה מצניה חברה אשר דרכו
 נסתרה ותופע עליו נהרה ומאוהביה ותומכיה השוקדים על דלתותיה ומתועדים לאלהיה ושינה
 מנדדים ולמחממה חומדים ומתענוגי הזמן נחידים ומשלקי אלהים ושוודים ועזרו ומשרתו השמח
 צתורתו המתפלל על שלתו וגודל מעלתו **דניאל הבבלי** בן סעדיא נ"ע המחלה את פני נדבתו
 להראותו את בית נכחותו ואורח חמדתו וכל שירותו מדי עלותו בית חממתו ואלהים ירצה
 תורתו ויחון משרתו צאהבתו וצחולתו ואם יאמר אדוני זה מה זה ועל מה זה ערך כתב זה אל
 מזה לבן מזה מי יתן והיה דבר ה' אל אברהם במחזה חני **דניאל** בנותי בספרים וערכי הסדרים
 אמרי קדש מחזרים ואמת האמרים מאירים כמאורים ומספרים יקרים וחפשי צחדים מקום
 נהרים יאורים ורוו למאוי ופקחו עורוני והאירו אישוני והשביחו שאוני ומרוב עלבוי המה
 ינחמוני וכל יקר ראתה עיני מה שלא שמעה אזני מדברי גאוני וצטלו ספקות בלב היו חקוקות
 וצרחובות משתקשקות ושרו כל קטרין ואתגליון מטמורין ממכה דרין מגוברין הדורין ונלחו גברין
 ופתחו דלתות סגורות בין שורות מאהירות והופיע נהרות בזמנים סדורות גשים צלות מאירות
 וישועות רוכבות על אתונות נחורות וחכמות נבררות בקדשי קדשים וצנורות ודעות טהורות
 בנגעים וצטהרות וגדרו הפרצות ונגללו המחיות ונמתקו החמוצות ולבשו המחללות ונפוצות
 יהודה מתקצצת ומי יוכל פיהו לפצות אכל לפי לפופין צעין חולצת הרצה מעות יש ואין
 שלתני לרנות ואתה הכסה המשיח תחתיו המושל בגנזביו ובתיו עמוד והתוית תו על מצות
 האנשים הנלחמים והנאנקים על דברים כראי חזקים הבאים בנקרת גורים ובנקיקים ולאלהי
 ישראל נזקקים להניה להם מעצבם ולהסיר מכאובם ולהחיות לבדם בחיזוק ידים רפות צפירוק
 התקפות בלבדם מנקפות ושטיפים סוחפות כרוחות מתנפפות על פני המים מרחפות והרה
 נסכה ענואן אל **כחאב** כבוד גדולות קדושת יקרת תפארת מורנו ורבינו ואלדונינו
 נגידנו **אברהם** הרב המובהק גדושים החזק נגיד עם י"י נצחות יחיד הדור וכלאו צדק י"י
 ומקוראין ממזרח שמש עד מבואו עד בלי שמש יכון שמו ועד ירח דור דורים.

נסכה אל גואב אל די גואב בה

אדוננו אברהם זקיל לר' דניאל הבבלי ז"ל.

הנה אל ישועתי אצטח ולא אפחד אל הדרת אהכס הנכבד האהוב הנחמד כג'ק מ"ר. ור' דניאל
 אהכס האדיר הגדול האצור איש החמודות לחוף החכמות וגביר התעודות זקן ושוא פנים
 יקר ונחמד מפנינים יגביה קאל מעלתו וירצה תורתו וגדולתו בר **סעדיה** הזקן הנכבד הכבון
 היקר נ"ע נוחת דורש שלמו ומכבד מקומו המשחשע בחממתו המשבח בינתו מספר מהלליו הנכסף
 אליו אחיו **אברהם** בר' משה זכר קדש לצרכה.

אמנם כי אתם עם ועמכם תמות חכמה ונדע לכם דעת צינה ומזמה לשמע און שמענו חכמתך
 ורוחך מתפארים צבינתך לאמר עמד לתורה גואל ובאר אותה לעיני כל ישראל גלה
 סודותיה והוציא לאור תעלומותיה והקסה על חכמי מזרח ומערב ודבריו כמים קרים ציוס שרב
 וישמע הקול למרחוק בינו צוערים ועלנו ישרים כי לא אלמן הדור מן הדורים הנה אחד חכמי
 הוציא חדוש ענינים ובתר דברי חכמים קדמונים ובכל ענין מלין יחביר ויביע ובכל אשר יפנה
 ירשיע וחשף ורועו במלחמת התורה וחגר כליו ספרי הגמרא ונשען בדקדוק הפרושים ישנים עם
 חדשים הנה החבור אשר עמד כל חכם אצלו ולא יכול גבור לעמוד למולו הוציא בעינינו כל סוד
 נעלם וגבר בו על גאוני עולם ויבן דיק עליו ויתמרמר בכל כחו אליו ויביאו במנוק ובמנור ולא
 השאיר

השאר לו מזג וישמחו לו למטרה עד אשר פרץ חומתו הצורה והנה השועלים מהלכים בתוך רחובותיו אחר אשר היו האריות מתרחקים מסביבותיו ויתמחו השומעים לאמר שמענו וימם לבנו ולא קמה עוד רוח בנו ונאמר עליהם אל תהיו כפתים לכל דבר מאמינים כי לא זאת דרך הכוזבים ולמה נחרד ונתעצב נעמוד על עמדיו ונתיצב עד אשר יצא דבר האיש ונדענו ונראה אם אמת שמעה אזנינו הנה חכמי מזרח ומערב לא עמדו לפנינו וגם את הדוב גם את הארי הכינו ויהיו כמותם הילדים האלה אשר כגילנו ויהי אהנו נושאין ונותנין בדבר וחוקרין לידע התנן מן הדבר והנה אגרת וכל יקר אגרת ולסקפות וקושיות אגרת מלאכתה מלאכת חכמים חוקרת על סודות נעלמים פעמים תדבר רכות ופעם תענה עזות רואה מרחוק יעמוד ויבטלו ומוציאי דבה ביה אלינו יתנכלו ויחרד הרב במחזה ומראה ויאמר הבן להלן את המראה למה בני תעגל הלא אתה גואל היום רבו המולשינים עלינו ונכנסו זרים נחלתינו וכל אדם ירחיב פיהו כאלו אין עומד לנגדו ואיך יוכל לבך להכיל כזה ולמה זה בני ועל מה זה שקטתה כאיש נדהם ולא תעמוד כארי נוהם ותלחום מלחמות אבותיך ותגיל מיד זרים נחלתך ואומר אהה אדוני הכלה אתה עושה את שארית זמני הלא מקצתו לקוח לעבודת גויי הארצות ומקצתו משועבד לניהול כרם ה' לצבאות ומעט ממנו נשאר לספרים אשר נתתי ידי בחזורים ולפרושים אשר החלתי צבאורם ואם לזה הענין אתה נותן אותי מתי אעשה גם אנכי לביתי ויאמר יום תוכחה היום ונאצה שמע ממני וקבל ענה שמור אשר הנחלתי לך ויחרי כן תרחיב את גבולך ואילו המקומות וכיוצא בענייניהם הנחתי לך להתגדר בהם פתח פיך ויאורו דבריך ותרוך דברי הורך ומורך וידעו כי יש לנו גואל וכי לא אלמן ישראל ואומר כעצתך כן אעשה ובחסד האל אחסה והנני דניאנ עתה יצאתי להשכינך. בינה ולהודיעך כי דבריו ז"ל יש עליהם מגן וצינה וגזורים נלחמו עליהם ולא יכלו להם וקשת וחנית וכצע ושרין במלחמתם נשברו ואיך יעמדו קנים רצוצים אחד אל אחד נחצרו ואם יפה אדוני הקשית וכענין שאלת במקומות ידועים הלא רוב הקושיות רעועים וצחמת דבריך טובים ונכונים ומעידים עליך שאתה מן הכוזבים אבל בלשון השאלות דברי גדולות ויראה מכללם שהרב ז"ל נתפש בשבילם בטעיות רבות אחת אל אחת משולבות וכאלו נעלמו ממנו אותן הפליאות אשר המה לידך מוצאות משניות הערוכות בסדר נזיקין ונוסח תלמוד מסכת משקין ודבריך במקצתן מורים חנים לעומתם וממנו הדבר לא נעלם ואיך לא יביאך עליו בנשפת ארון העולם ואם לשון כבודך מכבדת אותנו איך נקבל שחד על הרב אדונינו ואילו היה החטא עלינו שתקנו ועברנו ומחלנו ואחר כל אלה הדברים ההולכים על דרך השמים נחזור לעניני קושיותיך ונפרש מקומות ספיקותיך ונשיב אל כל מקום ומקום כענינו ועל כל דבר ודבר בלשוננו ולולא רוב עסקינו ודוחק הזמן עלינו לא התאחרו התשובות כל זה הזמן כי הכל בחד האל לפנינו מזומן והאל גדיל גדולתך וירבה שלום תורתך ויתמיד שלותך וכן יהי רצון.

שאלה א.

אמר הרב ז"ל בספר קרבנות מי שהיו לו שני תינוקות אחד למוול בשבת ואחד למוול בערב שבת או אחר השבת ושכה ומל שניהם בשבת פטור ולא שנה ליה בין שהקדים של שבת תחילה ובין שהקדים של חול ואחר כך של שבת וקשיא לי לפי עניות דעתי פסקא זו שהרי משנת תינוקות חלוקין האמוראין בסידורה רב הוגא מתני לה כר' שמעון אליבא דר' יהושע דמתן בפסחים ושאר זכחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואם ראויין הן רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פטר ואמרין מאן תנא דשאני ליה בין ראוין לשאינן ראויין רבי שמעון דתניא וכו' ואשכחן דלא פטר ר' שמעון אליבא דר' יהושע אלא טועה בדבר מטה ונתכוון לעשות מטה צחותה טעות שהרי זכחים אחרים ששחטן לשם פסח בערב הפסח לר' יהושע כשרין הן בגופן אלא בדבר שאין לו קצבה כגון הפסח אבל השוחט לשם אימורי ציבור חייב וכגון דקדם ושחטיגוהו ברישא ולא קא פטר אלא בדבר שדרכו לחלף בן זכר וכן שנה וכיון דסבר לה רב הוגא אליבא דרבי שמעון

סידרה על זה הסדר מי שהיו לו שני תינוקות אחד למוול אחד שבת ואחד למוול בשבת וכולי חייב אחד למוול ערב שבת וכו' ר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ורבי יהודה מחייב לה כרבי מאיר אליבא דרבי יהושע שפוטר אפילו בשאינן ראויין אפילו דבר שיש לו קצבה ואפילו מידי דלא מיתלף אע"ג דלא טרוד ציה דהא קתני ר' מאיר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור וקתני צבריתא אחד זבחים הראויין ואחד זבחים שאינן ראויין ואמר ר' אלעזר פוטר היה ר' מאיר אפילו בעגל של זבחי שלמים ולא מחלף ואמר ר' נחמן פוטר היה ר' מאיר אפילו חולין לשם פסח אע"ג דלא מייטרד צבו לשום מצוה ור' חייה תאני לה משום ר' מאיר בפירושו והוצרכו לתרצה כגון דקדים ומל של שבת מערב שבת דליכא צהילות מצוה וליכא למימר דהלכה כר' מאיר שהרי שנינו במשנתנו סתמא כר' שמעון דתנן ושאז כל הזבחים וכן השוחט לשם אימורי ציבור חייב ואוקימנא בדלא קדים ושחטינכו לאימורי ציבור ברישא ורמינן מתניתן דתינוקות אמתניתן דפסחים דהא תינוקות אית להו קצבה וקא פטר היכא דטעה בדבר מצוה וטרוד במצוה וקא מסדרין לה בגמרא ברמיא זו כסידורא דרב הונא על דעת רבי שמעון וכשהעמידה רב אחי בשקדס ומל את של ערב שבת וגבי אימורין כגון שקדס ושחטינכו ברישא ובעינן לאיתוביה מסיפא מדבריו של ר' מאיר השוחט לשם אימורי ציבור פטורין ורמינן עלה מתניתא דתינוקות לא תנין לה אלא משמא דר' חייה מכלל דתוספתא דר' חייה היא כר' מאיר אבל מתניתן לא תנין לה כר' מאיר אלמא כר' שמעון סבירא לן בטועה בדבר מצוה בין בתינוקות בין בזבחים וסוגיא אחריתא נמי מוכחא דכר' שמעון סבירא לן דהא אמרינן לקמן ור' יוחנן כשאין אי לימא כר' יהושע דתינוקות דילמא שאני התם דזמנו צהול ואין צהול אלא מי שלא נעשית מצותו שמע מינה דאינו פטור אלא אם הקדים את של חול ברישא ואי כר' מאיר סבירא לן לא היה לן לרחויי דלמא שאני התם דזמנו צהול דהא ר' מאיר פוטר ואפילו הקדים של שבת ברישא ובשעה שמל את של חול לא היה כרת לשום מצוה שהרי עשה המצוה אפילו הכי קא פטר וכן נמי יבנתו אע"ג דלאו זמנו צהול פטור אלא שמע מינה כ"ר שמעון אזלה סוגיין הלכך ליכא למיפטר בתינוקת אלא מה שפטר ר' שמעון בשני תינוקת אחד למוול בערב שבת ואחד למוול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת ברישא מפני שהוא צהול בחובת היום כדאוקי' ר' אחי והוא טרוד בדבר מצוה שהיא מילת את של חול ומתכוין לעשות מצוה את של שבת אבל אם קדם ומל את של שבת ואחר כך מל את של חול חייב וכן נמי באימורי צבור אם הקדים פטור ואם אחר חייב וכן פסק הוה ז"ל בזבחים כר' שמעון שכך אמר למטה שחט זבחים אחרים לשם פסח בטעות אם ראויין הן לקרבן פסח פטור מקרבן חטאות מפני ששחט ברשות ואם אינן ראויין כגון שהיה נקבה או בן שתי שנים חייב חטאת שהרי חינו ראוי למנות הפסח והא לא מתוקמא כר' מאיר דהא ר' מאיר פוטר אפילו בעגל של זבחי שלמים כיון דטרוד ואע"ג דלא מיתלף ואפילו בחולין משום דמתלפי ואע"ג דלא טרוד וכל שכן בנקבה וכן שתי נשים שהיה לו לפטור אלא ש"מ מינה כר' שמעון סבירה ליה ומאי שנא בתינוקת דפסק כר' מאיר ומאי שנא בזבחים דפסק כר' שמעון אם יכול מר לעמוד על סוף דעת הרב בדבר זה יבאר לנו הטיב ולא עוד אלא גבי אימורי ציבור אמר וז"ל וכן אם שחט יתר על חובת היום חייב חטאת על התוספת וזה הדבר משמע ואפילו זבחים אחרים לשם אימורי ציבור ובין שקדס ושחט אימורי ציבור ברישא ובין שלא קדם וסבירא זו אפילו כר' שמעון ליתא דהא קא מוקמי מתניתן דקתני אמורי ציבור ויכחו וכולי בשקדס. ושחט אמורי ציבור ברישא אבל שחט זבחים אחרים לשם אמורי ציבור פטור הוא וכל שכן אליבא דר' מאיר דליכא לאקשו בין הקדים בין לא הקדים שהרי בפירושו אמר ר' מאיר השוחט לשם אימורי ציבור פטור ומוקמנא לה כגון דקדם ושחטינכו לאימורי ציבור ברישא ומאי שנא דפסק לא כמר ולא כמר.

ת ש ו ב ה

תורף קושיא זו למה סמך בזבחים כר' שמעון ובתינוקת כר' מאיר וכד מעיינית בגמרא דהאי מתניין דתינוקות בדוכתא צפ' ר' אליעזר מתברר לך דוקיא דמתניתן כדתני ר' מאיר דגרסינן

דגרסינן התם רב הונא מתני חייב ורב יהודה מתני פטור ואמרין דטעמי. דרב הונא דאמר ר' שמעון לא נחלקו וכו' וטעמא דר' יהודה דאמר ר' מאיר לא נחלקו וכתב הכי אמרין תני ר' חייא אמר ר' מאיר וכו' ואקשינן אליבא דהאי לישנא השתא. ר' יהושע וכו' ותרינן אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון דקדם ומל של שבת בערב שבת דלא נתנה שבת לדחות וסיפא נתנה שבת לדחות ושמעין מהאי תירוץ דלא חייב ר' יהושע ברישא אלא מפני דליכא לגביה דחיית שבת אלא אם יש שם תינוק למולו בשבת פטור לדברי ר' יהושע אף של ערב שבת ואתמה רב אשי לרב כהנא אליבא דהאי תירוץ רישא נמי נתנה לדחות אלא תינוקות דעלמא ופריך ליה לגביה דהאי גברא לא נתנה שבת לדחות וקם ליה האי פירוקא ממשקנא דשמעתא הוא ושמעין אליבא דהאי ממשקנא דאם יש שם לגבי האי גברא דחיית שבת בשים שם תינוק למול בשבת פטור לא שגא על שלאחר השבת ולא שגא על של ערב שבת ולא שגא הקדים של חול או של שבת והך אוקמתא דאוקי ר' חמי בפסחים שסמכת עליה אליבא דר' שמעון היא דאמר לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על שני תינוקת אחד למולו. אחר שבת וכולי ועל דא' לישנא דהוא מימרא דר' שמעון כדאיפרש בשבת אוקים ר' חמי בפסחים הכא במאי עסקין וכולי ומימרא דר' שמעון בתינוקת לא סמכינן עליה דמדחזינן שקלא וטריא דגמרא אליבא דהאי דתני ר' מאיר שמעינן דדוקא הוא ועוד דמסקנא דשמעתא הוא דהא רב כהנא תירץ אליבא דר' יהושע בלישנא דר' מאיר לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על שהיו לו שני תינוקת אחד למולו ערב שבת ואחד למולו בשבת ושכח ומל את של ערב שבת שחייב וכולי ותירצו דמתניתן כדאמרי דבי ר' ינאי ורב כהנא ולפיכך הילכתא אם יש שם אגל האי גברא דחיית שבת פטור בין הקדים של חול ובין הקדים של שבת כדאמר ז"ל ואע"ג דלא סבירא לן בתינוקות כלישנא דתני ר' שמעון דמסקנא דגמרא וסוגיא דשמעתא כר' מאיר אזלי סבירא לן כותיה זצחיס דדוקא דמתניתן כותיה אזלא ולא מפני שסבירא לן בענין זצחיס כר' שמעון דקאמר לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על שאינן ראויין וכולי סבירין נמי כותיה בענין תינוקת דהאי כדאיתיה והאי כדאיתיה דמסקנא דגמרא וסוגיא דשמעתא במתניתן דתינוקת אליבא דר' מאיר כדפרשין ולפיכך סמכינן אליבא דיתריו דבי ר' ינאי ורב כהנא דה"ל כרבי יהושע ואוקמתא דמתניתן בענין זצחיס כר' שמעון ולפיכך סמכינן עליה דאמרין בגמרא מאן תנא דשני ליה בין ראויין לשיאין ראויין ר' שמעון היא דתניא זצחיס וכולי וליבא מאן דפליג על האי אוקמתא והואיל וסתם לן התנא כר' שמעון ש"מ דלית הילכתא כר' מאיר כהאי ענינא דמתלוקת דבריתא וסתם מתניתן הלכת כסתם מתניתן ולענין אימורי צבור לא ידעתי היאך בא משמע דבריו ז"ל שאמר וכן אם שחט יתר על חובת היום חייב חטאת על התוספות כשאמרת משמע בין שקדם ושחט אימורי צבור ברישא ובין שלא קדם היאך יביא יתר ותוספות אלא אחר העיקר אין משמע יתר על חובת היום אלא ששחט חובת היום והוסיף אחר כך ושחט זצחיס אחרים ומפני זה אמר ז"ל חייב חטאת על התוספות כדמוקמינן בדקדים ושחטיהו לאימורי צבור ברישא והאי אוקמתא בענין זצחיס ליכא מאי קא דחי לה וליכא מאן דסליק אדעתיה דה"ל כר' מאיר באימורי צבור דיתיד הוא לגבי רביה ולית הלכתא כותיה וכבר צירינא להא מלתא היטב.

שאלה ב.

יעוד קשיא לי שאמר ז"ל בספר קרבנות (פרק שני מהלכות קרבן פסח) גד'א שהאונן טובל ואוכל פסחו לערב שמת לו המת אחר חנות שכבר נתחייב בקרבן פסח אבל אם מת לו המת קודם חנות אין שוחטין עליו אלא ידחה לשני ואם שחטו וזרקו עליו הדם טובל ואוכל לערב שמעינן מהא שאם מת לו המת קודם חנות ועבר עליו חנות ואע"פ שלא ניטמא אינו מתחייב בפסח מפני שהוא אונן כמלא מה שאמרו חכמים באונן לא פעמירו דבריהם במקום כרת אינו אלא

אלא לאחר חנות אבל קודם חנות העמידו ונדחה לפסח שני ואע"פ שהלכה זו חמורה וזריכה לפנים ולפני ולפנים קשיא לי בה טובא חדא דמי שמת לו מת אחר חנות לאו אונן קרינן בה דהא מחייב קודם לכן ולא חל חנות עליוה ואם כן מאי לא העמידו דזריכה ולא אשכחא לה אלא קודם חנות דחל עליה חנינות ואפילו הכי זבילה חייבו אותו בזבילת פסח והיינו דתנן האונן והמפקח בגל וכולי שוחטין עליהן לכתחלה ועוד הכי אשכחן תנא דפטר אונן ודחה אותו לפסח שני והא תנו רבנן אילו שעושין את השני זבין והזבות ולא תנא אונן בהדיהו ועוד הא תנן מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני שאילו פטורין מן הכרת ואילו חייבים בהכרת ואוקים רב ששת דמזיד ואנן קתלי בהדיהו ועלם קיימי ואילו חייבין בה כרת מכלל דליכא פלוגתא בזאון שלא עשה את הראשון חייב כרת ולמאן דשאינה לה בין קודם חנות לאחר חנות ליכא לאוקמי אלא בקודם חנות דלאחר חנות לא חלה חנינות ולא אונן הוא ואי אמרת הא אשכחן תרתי סוגיא דמוכחי דמת קודם חנות אינו מביא לאחר חנות מביא חדא דפרק מי שהיה טמא הא דת"ר המפריש פסחו וכו' יביאנו לשם הפסח אין זבן וכו' יביאנו לשם שלמים ואמרין בדמת האב אימת אי לימא דמת קודם חנות זבן ממינה עמו יביאנו לשם פסח הא קח חלה חנינות העלוהו ותיירץ רבה לשם פסח שני מכלל דאם חלה חנינות עליה לא מייתי והשניית דפרק טבול יום זבחים הא דמקשינן בר' שמעון אדר' שמעון דקתני ה' שמעון אומר חנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מיהא דתני ר' שמעון אומר שלמים כשהוא שלם מביא ואינו מביא כשהוא אונן מנין לרבות את הפסח ותיירץ אביו לא קשיא כאן שמת לו מת קודם חנות וכאן שמת לו מת אחר חנות קודם חנות דלא איחזי לפסח חלה עליה חנינות לאחר חנות דאיחזי לפסח לא חלה עליה חנינות דשמעת מינה דאם חלה עליה חנינות לא מייתי התשובה על זה האי דקאמרין בפסחים זבן ממינה עמו יביאנו לשם פסח בתמימה הא קח חלה עליה חנינות הכין הוא פירשא הא קח חלה חנינות עילויה והיכי מייתי פסח לבדו דהא תנן ועל כולן אין שוחטין עליהן ענין ואמאי תני יביאנו דמשמע הוא לבדו ותיירץ רבה שלא נתכוין התנא אלא לתקן את כבש הפסח וללמד שראוי הוא שיביא פסח שני ואע"פ שמתו מקטן צעליו אם נטמא הבן מביאנו בפסח שני ומפני שהוא מנחה להטמא לבדו ולעולם אם לא נטמא ממנו עצמו עם אחרים ושוחטין עליו עמיהן לא בא לתרץ לשון התנא שאמר יביאנו והך דזבחים דאמר אביו לא קשיא כאן שמת לו מת קודם חנות דחלה עליה חנינות לכך שנינו לא יביא ומאי לא יביא בפני עצמו אבל עם אחרים מביא ואע"ג דחלה עליה חנינות שלא העמידו דזריכה במקום כרת אבל לאחר חנות דלא חלה עליה חנינות יביא ואפילו בפני עצמו נמנחת קודם חנות דחלה עליה חנינות ויש לו להטמא לא יביא בפני עצמו אבל מביא עם אחרים ועלה אמרינן אבל אונן טבול ואוכל את פסחו משהו דקסבר חנינות לילה מדרבנן אבל לאחר חנות מאחר שנתחייב בפסח אפילו חנינות יום דמאי דאוריתא לא חלה וחין לו רשות להטימא שוחטין עליו ואפילו בפני עצמו ולא חיישין שמה יטמא כדקאמרין הא דתניא להטימא לא רצה מטמאין אותו צעל כרחו ומעשה ביוסף הכהן וכולי אהא דתניא ולחמותו מה תלמוד לומר הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו אמרת לא יטמא ופרקינן הא קודם חנות הא לאחר חנות יעיין מר בהא מלתא ואם יש ראייה לדברי הרב יאיר עיינו בה שאין זבן כח להשיג.

ת ש ו ב ה

רא ידעתי מאי קושיא דהא תנן טבול ואוכל את פסחו לערב וסקלינן וטרינן בהאי מתניתין טובא דפרק טבול יום ואסיק אביו ואידי וידי כי מת לו מת קודם חנות דלא חזי לפסח חלה חנינות עליה מת לו מת אחר חנות דאיחזי לפסח לא חלה חנינות עליה וכך מפרש דפרק מי שהיה טמא משקלא וטריא דגמרא במפריש את פסחו ומת דקודם חנות אידחי ליה לפסח שני נמלא הא דתנן אונן טבול ואוכל את פסחו לערב תדולא בשמת לו מת אחר חנות דכבר אי חייב ליה

ליה בפסח קודם האנינות ומפני זה לא חלה אנינות עליה ולא העמידו דבריהם במקום כרת והך שינויא דשנית להני שמעתתא בתשובתך ואמרת דלא אתא גמרא אלא לאשמעינן דקודם חנות אינו מציא קרבן פסח לבדו ולאחר חנות מציא אפילו לבדו לא ידעתי מנין לך תירוש זה אי מגמ' לא ידענו ולא ראינו הודיענו באיזה מקום צ"ל תירוש זה ואי מסבירא לא מנחין תלמוד ערוך מוכיח דלאחר חנות מציא וקודם חנות נדחה והדריגן לשנויך דבכי האי שינויא אמרינן ואנן אשנויי ניקו וניסמך כל שכן שאינו שינוי מצוי בתלמוד אלא בסברא די לך ודאמרת דלא אירי גמרא אלא בענין הכבש עצמו אם ידחה לשני או לא ידחה אם תדחוק ותאמר כך שמעתא דפסחים דהיא בענין המפריש את פסחו מה תאמר בשמעתא דזבחים דהיא בפירוש בלחון עצמו ואמרינן קודם חנות דלא חזי לפסח חלה אנינות עליה ולאחר חנות דליחזי לפסח לא חלה אנינות עליה וכמה יש לתמוה על זה השבש שאמרת דלחון דחלה אנינות עליה אע"פ שאינן שוחטין עליו צפני עצמו שוחטין עליו עם אחרים דמאחר דחלה אנינות עליה ולא חזי לפסח מה לי צפני עצמו מה לי עם אחרים וכי יעלה על הדעת דלחון דתנן גבי מפקח צ"ל וחדריזי חין אונן דלאחר חנות דהוא ראוי ומחוייב לקרבן ומן הדיון היה לשחוט עליו אלא צפני עצמו אלא גזרה שמה מפני כאז לבו לא יאכל וישאר הכשר ויבא לידי שריפה והיינו דתנן ועל כולן חין שוחטין עליהן צפני עצמן שלא יביאו את הפסח לידי פסול ולדבריך אונן דקודם חנות כאז לבו הרבה ומפני זה חין שוחטין עליו צפני עצמו ושלאחר חנות לא חיישינן ביה שמה יביא את הפסח לידי פסול שכאז לבו מועט ואינו כראשון ומפני זה שוחטין עליו צפני עצמו יביא בארעא וגירורא בשמי שמיא מי שימות לו מת קודם חנות אכלו מרובה יתר ממי שימות לו מת אחר חנות ואין בנו צורך להאריך בביאור הפסד זה הפירוש ושאמרת בכלל קושיתך היכי אשכחן תנא דפטר אונן ודחה אותו לפסח שני הא אשכחן ליה בענין המפריש פסחו ומת כולי דנתריץ רבא ושאמרת הא תנן רבנן אלו עושין את השני הזבים והזבות ולא תנא אונן צהדיהו לא קשיא מידי דמידי דפסיק ליה לתנא כגון זבים וזבות תנא מידי דלא פסיק ליה כגון אונן דפעמיים נדחה לשני ופעמים עושה בראשון שמת לו מת אחר חנות לא תנא והא תנא צהדיהו טמא שהוא טמא מת ואונן שמת לו מת קודם חנות סתמיה דטמא הוא כדגרסינן בזבחים לסייעיה לאביי ומנא תימרא דשאיני לך בין קודם חנות לאחר חנות דתניא לה יטמא מצוה לא רצה ליעמא מטמאין אותו בעל כרחו ומעשה ציוסף הכהן וכולי ואי בעית אימא תנא ושייר ודקא מקשית מאוקמתא דרב ששת דמזיד ואונן דקתני צהדיהו לא קשיא מידי דאנן דומיה דמזיד קאמר מזיד שהוא חייב בקרבן פסח בראשון כך אונן שהוא חייב בראשון ולא הקריב ואינו אלא בלחון דליחזי לפסח כגון שמת לו מת אחר חנות כדאמר אביי ולא דחינן גמרא צבי הני קשיא דמיערקי מממה אנפי שאמרת בתחלת דברך דמי שמת לו מת קודם חנות לאו אונן קרינן ביה טעות הוא דאע"ג דלא חלה אנינות עליה לענין פסח חלה עליה לענין קדשים כדתנן בפירוש טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים ולא עוד אלא שאפילו לענין פסח אקרי אונן דאמרינן אונן ומזיד קתני צהדיהו מלשון האשנה עצמה תדע דלחון קרינן ליה ואע"ג דלא חלה אנינות עליה והמשכילים יבינו.

שאלה ג.

וחו"ה הא דתנן בפסחים מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין לא יאכל משל רבו ודייק משכ רבו הוא דלא הא משל עצמו יאכל ורמינן עלה הא דתניא לא משל רבו ולא משל עצמו ופרקינן לא קשיא הא במשנה ראשונה הא במשנה אחרונה וכן נמי הא דתנן הכל חייבין בראיה ואוקימנא לאיתויי מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין ודקאמר רבינא מי שחזיו עבד יכול פטור מן הראיה וקשיא ליה מתניתן ופרקה כאלו במשנה ראשונה וכאלו במשנה אחרונה דתנן מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין עובד את רבו וכולי ונתריננהו פסק ז"ל דמתני במשנה ראשונה דהכי קאמר לענין פסח (פ"א מהלכות קרבן פסח) מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין לא יאכל משל רבו ולא משל עצמו עד שיעשה כולו בן חורין ולענין

ולענין ראייה חמה הרב ז"ל מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין פטור מן הראייה מפני נד עבדות שבו ומנין לו דהאי דקאמרי כאן במשנה ראשונה לחייב זכאן במשנה אחרונה לפטור את הטעם מפני נד עבדות שבו קשיא לי היכי מחייב על דעת משנה ראשונה הרי הטעם מזוי ועוד בפסח מה טעם לא הרי מי שכולו עבד חייב בפסח למה על דעת משנה אחרונה אינו אוכל והדעת מוכרעת שבמשנה ראשונה מפני שהעבדים פטורין מן הראייה שכל מצוה שהיא חייבת בה עבד חייב בה וכשיש פטורין מן הראייה אמר רבינא דפטור ובמשנה אחרונה שנתחייב רבו מן הדין לשחררו נמצא כמי שנתחרר וחייב אמרינן הכל לאיתווי מי שחזיו וכולי ובפסח אע"פ שהעבד חייב באכילה על דעת משנה ראשונה לא יאכל מידי דהוה אעבד של שני שותפין דקעדי אהדדי דלא יאכל הכא ודאי קפדי אהדדי משום הכי לא יאכל אצל משנה אחרונה כיון דעל דעת בית דין עומד להשתחרר כמשתחרר דמי וראיה על זה שהרי התלמוד מדמי ליה למעוכב בגט שחרור דאיבעיא להו במסכת גטין מעוכב בגט שחרור יש לו או אין לו קנס ואתינן למפשטה מדתניא המית מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין כותן חזי קנס וחזי קנס ליורשיו מאי לאו במשנה אחרונה דלא מחוסר אלא גט שחרור ודחינן לא במשנה ראשונה מכלל דלמשנה אחרונה בן חורין הוא ואינו מחוסר אלא גט בלבד מפני דעת בית דין אם נתברר לכבוד החכם הגדול ש"ל טעם פסק הרב ז"ל פסקא זו יברר לנו ושכרו כפול.

ת ש ו ב ה.

לדברי משנה ראשונה עבדין ליה תקנה להוציאו מחיובו ומפני זה אוכל משל עצמו ולדברי משנה אחרונה אע"פ שזו היא תקנתו להוציאו מידי חובה שעבדים ובני חורין חייבין בפסח לא עבדין ליה תקנה שמה יהיה זה גורם לעכוב שחרורו וזאנו זריבין. לכוף את רבו לשחררו כדי שלא ימנע מן המצות ולפיכך לדברי משנה אחרונה לא עבדין ליה תקנה כלל אלא אמרינן לרבו זה אינו אוכל לא משלך דלא קרינן ביה עבד ולא משל עצמו שאין לו קניה גמורה אלא מהר ישחרו בלבד כדי שלא יונע מן המצוה ולפיכך נתקנו עד שיעשה כולו בן חורין אצל לדברי משנה ראשונה דליכא חיוב לשחררו עבדין ליה תקנה במצות שהוא חייב בהן מספק כדעבדין ליה תקנתא בשעובר ואוכל משל עצמו וכשאין קנייתו גמורה כך אין חיובו גמורה שכבר ינא מתורת עבדים ולא נכנס לתורת בן חורין ולפיכך יוצא בשל עצמו ודברים של טעם הן ולענין ראייה אין הדבר צריך ראייה דמי שחזיו עבד וחזיו בן חורין פטור ממה דגרסינן בגמרא דחגיגה על פסקת ועבדים שאינן משוחררין אמר רבינא לא נכרכא אלא למי שחזיו עבד וחזיו בן חורין דוקא נמי דקתני ועבדים שאין משוחררין מאי שאין משוחררין אי לימא שאין משוחררין כלל ליתני עבדים סתמא אלא לאו ש"מ שאין משוחררין לגמרי ומאי ניבו מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין והואיל ודוקיא דמתניתין כרבינא ומסקנא דגמרא הוא הלכתא כותיה והך יזקיימתא דאמרינן בהחלת המסכת דאמרינן הכל לאתווי מאי לאתווי מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין דחייב היא דרבינא פליג עלה דאמרינן לא קשיא כאן במשנה ראשונה כאן במשנה אחרונה פירושו דמשנה ראשונה לחייב מספק ולמשנה אחרונה פטור ועל אותו הדרך שפירשנו בהחלת וחזיו הספק מדברי סופרים הוא ולא חייבו בכהן אע"פ שחייבו במקומות אחרים ודקאמרת דלמשנה אחרונה בן חורין הוא אלא שמעוכב גט שחרור לא יתכן לומר זה דמי שלא הגיע לידו גט שחרור אינו בן חורין שאין העבד קונה עצמו אלא או בכסף או בשטר שהוא גט שחרור אלא מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין אין רבו יכול להשתעבד לו לדברי משנה אחרונה דרבנן אפקיהו לשעבודיה וינא משעבוד העבדים ולעולם לא יכנס לתורת בן חורין לגמרי עד שיגיע גט שחרור לידו ולא נעשה חזיו בן חורין אלא בשטר או בכסף וכן לא יעשה חזיו האחר אלא בשטר או בכסף וכל מעוכב גט שחרור אע"פ שינא לתורת לענין שעבוד אינו נעשה בן חורין ליתוסין או למצות עד שיגיע גט שחרור לידו וכבר הארכנו בהשגחה זו יתר ממה שהיא צריכה.

שאלה ד.

ועוד אמר הרב ז"ל בהלכות קרבן פסח פרק חמישי גר שנתגייר בין שני פסחים וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני והוא לא אתיא כר' דאמר שני לאו תשלומין דראשון הוא וכן אמר בספר הנוטות חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברירא וכולי ואמר לבסוף שהלכה כר' וכשעיינתי נראה לי דקשיא דידיה אדידיה דהא ר' לא נפק ליה דשני רגל בפני עצמו הוא אלא מדדריש הכי וחדל לעשות הפסח ונכרתה דראשון אי נמי קרבן כי לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא כרת אחריתי וקא סבר מגדף היינו מצדך את השם ומגדף כתיב ביה כרת וכתיב ביה במצדך את השם וכשא חטאו וגמר האי חטאו דהכא מחטאו דמצדך את השם מה להלן כרת אף כן כרת אשכחן בפירוש דקא סבר ר' מגדף היינו מצדך את השם ור' נתן סבר מגדף עובד עבודה זרה הוא לכך מאן דפסק כר' בפסח שני מיבעי ליה לנפסק כותיה במגדף והוא ז"ל פסק במגדף כר' נתן דהיינו עובד ע"ז שכן אמר ז"ל הלכות שגגות כל עבירה שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות מגדף וכולי עד לפיכך המקבל עליו ע"ז באלוה אע"פ שהוא חייב כרת ואם הזיד נסקל אם קבל בשגגה פטור מן הקרבן לפי שלא עשה מעשה בעשייתו והמצדך את השם לא חייב בו כרת מכלל דמגדף היינו עובד ע"ז והאי סברא כר' נתן הוא ולא אפשר אלא או כר' בפסח ומגדף או כר' נתן בזה ובזה ועוד הא קימ"ל דהלכה כר' מחזירו ולא מחזיריו ור' נתן ור' חנניא בן עקיבא חולקין עליו בשני דתרויהו סברי תשלומין דראשון הוא ועוד כן לא פליגי נינהו אלא בתקנתא ר' חנניא בן עקיבא סבר שני תקנתא דראשון הוא אע"פ שהזיד דראשון אינו חייב אלא אם לא עשה את השני במזיד ור' נתן סבר אפילו שגג בשני חייב על הראשון אבל בתשלומין שניהם שווין והוון לכו ר' וחזיריו ואין הלכה כר' מחזירו ולפי סברא זו אין פסח שני מצוה בפני עצמו ליברר לן מר מאי דאחזיוה בזה מן שמיא.

תשובה.

למה נדחת להקשות מגר שנתגייר וכולי הלא בפירוש אמר ז"ל בתחלת פרק חמישי מי שהיה טמא וכולי שאין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת הגה בפירוש פסק כר' ולענין מגדף נמי לא פסק אלא כר' דמגדף היינו בחדרף את השם שכן אמר ז"ל בהלכות ע"ז וכל המודה בע"ז לפיכך תולין עובד ע"ז כמו שתולין את המגדף ושניהן נסקלין ומפני זה כללתי דין המגדף בהלכות ע"ז וכולי אין המגדף חייב וכולי הגה בפירוש אמר דמגדף מצדך את השם הוא מיהו עובד ע"ז כמגדף ולפיכך תולין אותו כמותו וכי עלה אל דעת למידחי דר' דאמר מגדף מצדך את השם ולא עובד עבודה זרה הוא והא מהניתן דיקא כותיה דתנן בסנהדרין כל הנסקלין נתלין דברי ר' אליעזר וחכ"א אינו נתלה אלא המגדף והעובד ע"ז הגה בפירוש תנן דמגדף לאו עובד ע"ז ועוד תנן המגדף אינו חייב עד שיפריש את השם וכולי הגה בפירוש תנן דמגדף היינו מצדך את השם לא יסתפק זה לקטני תלמידי אבא מורי ז"ל כל שכן לו ושאמרת והמצדך את השם לא חייב בו כרת כלל היאך תאמר זה וכבר אמר ז"ל בהלכות ע"ז ואחד העובד ע"ז ואחד המגדף את השם יכול מאחר שהשם מגדף לעובד ע"ז וע"ז חייב בו כרת כך המגדף חייב כרת ובפירוש אמר בהלכות שגגות כל עבירה שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות מגדף ומבטל מילה וקרבן פסח וכולי וכי משנה נחעלמה ממנו ז"ל דתנן שלשים ושש כריתות בתורה הבח על האם וכולי והמגדף והעובד עבודה זרה ומהאי דאמר בהלכות שגגות נמי יתבאר שמגדף לאו עובד עבודה זרה דכל עובד ע"ז חייב חטאת חוץ ממקבלה באלוה ואלו סבירא ליה דמגדף עובד ע"ז לא הוה מייתי מגדף בכלל פטורין מן החטאת ודקא דיקא מדאמר בהלכות שגגות לפיכך המקבל עליו ע"ז באלוה וכולי מכלל דמגדף דאמר עובד ע"ז לאו דוקיא היא דהכי פירוש דבריו ז"ל לפי שפטר מגדף מקרבן אע"פ שהוא

בלאו שיש בו כרת כדאמר ונתן הטעם מפני שלא עשה מעשה שכן נוסח דבריו והמגדף מפני שאין בו מעשה וכאמר לעושה בשגגה יצא מגדף שאין בו מעשה אמר אחר כך לפיכך המקבל עליו ע"ז באלוה וכולי כלומר לפי שנפטר מגדף מקרבן מפני שלא עשה מעשה כך יפטר מקבל ע"ז באלוה מקרבן מפני שלא עשה מעשה וזה ברור מדבריו ז"ל הנה נתבאר לך דהאי קושיא לית בה מאי דקשי ליה דדבריו ז"ל ברורים ותרונים ועומדין שהולכין על שורה אחת ואין ביניהם חלוקה כלל ושאמרת ועוד הא קיימא לן דהלכה כר' מחזירו ולא מחזיריו ור' נתן ור' חנניה בן עקביא חלוקין עליו בשני זו ודאי נריכח עיון ורחוי לעמוד בה ולהקשות כמותה ופירוקה יתבאר מפירוש השמועה אלא נכנס הספק ובזה הקושיא אלא מזה שאמרת שבין לר' נתן ובין לר' חנניה בן עקביא שני תשלומין לראשון ולאו הכי הוא דהכי אמרינן במאי קא מיפלגי ר' סבר שני רגל צפני ענמו הוא פירושו שאין השני תלוי בראשון אלא חיוב בעצמו כמו שאר הרגלים לפיכך אם הזיד לדבריו בראשון בשני חייב וכן אם שגג בראשון והזיד בשני כדאסיקנא לבסוף הילכך הזיד בזה וזהו וכולי הזיד ושגג בראשון והזיד בשני לר' נתן חייב וכולי שגג בראשון והזיד בשני לר' נתן חייב וכולי ור' נתן סבר שני תשלומין לראשון הוא ותקוני לראשון לא מתקינין ליה ולפיכך לדבריו אם הזיד בראשון ושגג בשני חייב שמשאזיד בראשון נראה לחיוב דתקוני לראשון לא מתקינין ליה אלביא ואם לא ישלם התשלומין אפילו שגג בעת התשלומין חייב הוא לא מפני שלא עשה את השני שגג בו אלא מפני שלא עשה את הראשון להזיד בו ור' חנניה בן עקביא סבר שני תקנתא דראשון הוא ולדבריו אם שגג בראשון אפילו הזיד בשני או שגג בשני אפילו הזיד בראשון פטור כדאסקנה בסוף הזיד בראשון ושגג בשני לר' וכולי ור' חנניה בן עקביא פטור שגג בראשון והזיד בשני לר' וכולי ור' חנניה בן עקביא פטור וטעם הדבר שאם הזיד בראשון לא נראה לחיוב שכבר עשה לו הכתוב לדבריו תקנה בשני ואם שגג בשני פטור. שבעת התקנה שגג היה וכן אם שגג בראשון והזיד בשני פטור שהראשון שהוא עקר החיוב פטור הוא עליו מפני שגג בו ואין השני עיקר חיוב עד שנחייב אותו עליו אם הזיד בו ולא הזיד בראשון הילכך לדברי ר' חנניה בן עקביא אינו חייב אלא בשהזיד בזה וזהו כדאמרינן הזיד בזה וזהו דברי הכל חייב נמצא עכשיו ר' נתן סבר שני תשלומין לראשון ולאו תקנתא הוא ור' חנניה בן עקביא סבר שני תקנתא דראשון הוא ולאו תשלומין הוא שענין התשלומין אינו ענין התקנה כדפרשינן מדע דאם הזיד בראשון ושגג בשני לדברי ר' נתן שאומר שני תשלומין חייב ולדברי ר' חנניה בן עקביא שאומר שני תקנתא פטור הנה נתבאר לך דאין ר' נתן ור' חנניה שוין בשני תשלומין כשאמרת ור' אומר שני רגל צפני ענמו הוא ואינו לא תשלומין ולא תקנתא והואיל והדבר כן לא דחינן דברי ר' צדדרי לר' נתן ור' חנניה בן עקביא שאין חזירו שוין בדבריהם עד שנאמר אין הלכה כר' מחזיריו אלא גם הם נחלקין זה אומר תקנה זה אומר תשלומין ואם יאמר אדם אין הלכה כר' דר' נתן ור' חנניה חלוקין עליו ואומרים אין שני רגל צפני ענמו כך יאמר לו אין הלכה כר' נתן מדר' ור' חנניה חלוקין עליו ואומרים אין שני תשלומין לראשון וכן נמי אין הלכה כר' חנניה מדר' ור' נתן חלוקין עליו ואומרים אין שני תקנה לראשון הילכך ליכא למיגמר מזה הדרך הלכה לא כר' ולא כר' נתן ולא כר' חנניה אבל מדרך אחרת נדע דהלכה כר' שר' תנא קמא דבריתא והוא ס"ל שני רגל צפני ענמו זה ר' נתן וחלק עליו ואמר שני תשלומין שכן יצא מכלל דבריו כדאפרש בגמרא במאי קא מפלגי וכולי וזהו ר' חנניה בן עקביא וחלק עליו חלוקה אחרת ואמר שני תקנה הוא הילכך הלכה כר' דר' נתן הלכה כר' דהלכה כר' מחזירו ור' חנניה בן עקביא נמי הלכה כר' וזה הטעם שאין ר' נתן ור' חנניה שוים עד שידחו דברי ר' צדדריהם כשאמרת הרי נתבאר לך דהלכה כר' בלא ספק וכל שכן דפתח מתניתן לענין מגדף כר' כדמפרשינן לעיל ולא אשתאר צקושיא זו ספיקא כלל בסייעתא דשמיא.